

Regioplan Aanpak Laaggeletterdheid & Basisvaardigheden 2026-2030

Regio Zuid-Holland Centraal

Gemeente Lansingerland

Gemeente Leidschendam-Voorburg

Gemeente Pijnacker-Nootdorp

Gemeente Voorschoten

Gemeente Wassenaar

Gemeente Zoetermeer

Inhoudsopgave

Inleiding	1
1. De Wet Educatie en Beroepsonderwijs, landelijk & regionaal	2
1.1. Rol van de contactgemeente; een landelijke taak	2
1.2. De WEB en de landelijke aanpak basisvaardigheden vanaf 2025	2
1.3. Regionale Samenwerkingsovereenkomst	3
1.4. Regionaal aanbod: De aanbesteding WEB en subsidies	3
2. Data en Onderzoek: PIAAC-Cijfers & UNESCO resultaten	4
3. Regionale behaalde resultaten	5
3.1. Reflectie op eerdere doelen	5
3.2. Resultaten Regionale Monitor	5
4. Regionale doelstellingen	6
4.1. Doelgroep	6
4.2. Doelstellingen	6
5. Financiën en toekomst	11
5.1. WEB en DU	11
5.2. Toekomst	11
6. Tot slot	12
6.1. Bijdragende organisaties en regiogemeenten	12
6.2. Opbrengsten	12

Inleiding

Voor u ligt het Regioplan Aanpak Laaggeletterdheid & Basisvaardigheden 2026-2030 voor de regio Zuid-Holland Centraal (hierna: Regioplan). Het bouwt voort op gelegde fundering van het Regioplan 2021-2024 (verlengd tot en met 2025). De regio Zuid-Holland Centraal, bestaande uit de gemeenten Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Wassenaar, Voorschoten en Zoetermeer werken al jaren intensief samen aan deze wettelijke taak.

Laaggeletterdheid is een hardnekkig en vaak verborgen maatschappelijk vraagstuk dat een grote groep mensen treft. Het gaat niet alleen om taal, maar ook om rekenen en digitale vaardigheid: de zogenaamde basisvaardigheden. Beperkte basisvaardigheden vergroten de kans op werkloosheid, schulden, gezondheidsproblemen en een lager inkomen. Daarnaast ervaren mensen met beperkte basisvaardigheden vaker afstand tot de overheid en minder betrokkenheid bij de snel veranderende samenleving. Want wat als gemeentelijke of belastingbrieven moeilijk te begrijpen zijn, je je kind niet kunt helpen met huiswerk, je medicatie-instructies niet kunt volgen of je baan verliest doordat veiligheidsvoorschriften niet duidelijk zijn?

Dit zijn slechts enkele voorbeelden van hoe beperkte kennis van taal, rekenen, digitale vaardigheden en algemene zelfredzaamheid inwoners belemmeren om volwaardig mee te doen in de maatschappij. Daarom spreken we niet alleen over “laaggeletterdheid”, maar over “beperkte basisvaardigheden”.

Het plan bevat uitleg, cijfers en ambities, benoemt de doelgroep en doelen, en richt zich op samenwerking rond werk, doorlopende leerlijnen en een integrale aanpak tussen gemeenten en partners in onderwijs, welzijn en het sociaal domein.

1. De Wet Educatie en Beroepsonderwijs, landelijk & regionaal

De aanpak laaggeletterdheid viel onder het programma *Tel mee met Taal 2020-2024*, dat eind 2024 afliep. Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap werkt aan de borging van belangrijke elementen van de aanpak, een vervolg van de ingezette koers, inclusief de regionale samenwerking en de financiering via de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (hierna WEB).

Jaarlijks krijgt de regio een WEB-rijksbijdrage voor de wettelijke aanpak van laaggeletterdheid. Het budget moet worden ingezet voor het verbeteren en ontwikkelen van taal-, reken- en digitale vaardigheden, en is bedoeld voor volwassenen met beperkte basisvaardigheden. Het budget wordt gebruikt voor onderwijs voor inwoners die het Nederlands als moedertaal hebben (NT1) en voor inwoners die een andere moedertaal hebben (NT2). Inburgeringsplichtigen zijn uitgesloten van de WEB, omdat zij onder de Wet Inburgering vallen.

Voor het uitvoeren van deze wettelijke taak krijgt gemeente Zoetermeer namens de regio ook een decentralisatie-uitkering (DU). Deze uitkering wordt besteed aan coördinerende en faciliterende taken, en aan activiteiten met als doel kennisdeling en bewustwording.

1.1. Rol van de contactgemeente; een landelijke taak

Regierol contactgemeente en de regiocoördinator

De contactgemeente coördineert namens de regio en is aanspreekpunt voor het Rijk. Via de regiocoördinator worden taken uitgevoerd zoals budgetbewaking, subsidieverlening, bestedingsplannen en SISA-verantwoording. Daarnaast verzorgt de regiocoördinator het Regioplan, inkoopbeleid, monitoring en samenwerking, fungeert als sparringpartner voor beleidsmedewerkers, stimuleert netwerken en kennisdeling, signaleert ontwikkelkansen en kan regionaal worden ingezet waar nodig.

De WEB gaat uit van een regionale samenwerking en aanpak. Gemeente Zoetermeer is door het Rijk aangewezen als contactgemeente voor onze regio bij de uitvoering van de WEB. Gemeente Zoetermeer is onder andere verantwoordelijk voor de financiering en dient daarbij de regiegemeenten te betrekken. De juridische samenwerking is niet in de WEB vastgelegd; gemeenten moeten dit zelf organiseren. Sinds 2015 zijn er samenwerkingsafspraken gemaakt. Voor de periode van dit Regioplan wordt een nieuwe Samenwerkingsovereenkomst opgesteld, waarin staat hoe wij regionaal werken.

1.2. De WEB en de landelijke aanpak basisvaardigheden vanaf 2025

Het programma *Tel mee met Taal 2020-2024* liep eind 2024 af. Sindsdien verkennen o.a. de contactgemeenten, VNG, Divosa en het ministerie van OCW de toekomst van de WEB. Omdat de wetswijziging nog in ontwikkeling is, kan dit Regioplan daar nog niet op worden gebaseerd.

Wel sluiten we aan bij de Kamerbrief *Versterking basisvaardigheden volwassenen vanaf 2025*¹. Hierin schetst de staatssecretaris de koers voor de komende jaren. De hoofdlijnen zijn:

- Het borgen van onderdelen uit *Tel mee met Taal*, voor een basisinfrastructuur waarin gemeenten, onderwijs, bibliotheken, samenwerkingsverbanden, taalambassadeurs en andere partners zich gezamenlijk inzetten met behulp van landelijke financiering en ondersteuning;
- Een verbinding tussen het onderwijsdomein en arbeidsmarktdomein. Hiermee worden kansen benut om de basisvaardigheden van werkenden en werkzoekenden te versterken;

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2025/07/11/versterking-basisvaardigheden-volwassenen-vanaf-2025>

- Het stimuleren van om- en bijscholing voor mensen met beperkte basisvaardigheden in het kader van een Leven Lang Ontwikkelen.

Deze landelijke koers sluit aan bij onze regionale samenwerkingsvisie en de doelen in dit Regioplan; zie hoofdstuk *Regionale Doelstellingen*. Er zullen wel keuzes moeten worden gemaakt: vanaf 2026 bezuinigt het Rijk op het WEB-budget. Ook is het onzeker of de bijbehorende decentralisatie-uitkering structureel blijft; Zie hiervoor hoofdstuk *Financiën en toekomst*.

1.3. Regionale Samenwerkingsovereenkomst

Wij werken via dit Regioplan, een samenwerkingsovereenkomst en een Regionaal actieplan.

In het Regioplan zijn ambities, doelgroep en doelen geformuleerd. Om deze te realiseren is een goede samenwerking noodzakelijk. Een Samenwerkingsovereenkomst legt dit vast voor de gemeenten: van taak- en rolverdeling tot besluitvorming, overlegstructuren en inzet van budget. Het Regionaal actieplan, opgesteld door en voor de beleidsambtenaren, bevat de concrete acties om uit te voeren gedurende een jaar.

De regiocoördinator coördineert de samenwerking, maar regie vanuit alle gemeenten blijft essentieel. Niet alleen Zoetermeer draagt verantwoordelijkheid: lokale beleidsambtenaren zorgen voor de aanpak binnen hun gemeente, werken regionaal met de andere beleidsambtenaren en vervullen een verbindende rol richting het sociaal domein en het educatieve aanbod.

1.4. Regionaal aanbod: De aanbesteding WEB en subsidies

Wij onderscheiden verschillende soorten educatieaanbod, namelijk:

- Formeel aanbod: De deelnemer werkt toe naar een certificaat of diploma. De deelnemer wordt begeleid door een gediplomeerde docent en de voortgang wordt systematisch bijgehouden via intakes en toetsen. Het onderwijs vindt plaats binnen een omgeving die ontworpen is om te leren.
- Non-formeel type 1 aanbod: Systematisch, doelgericht leren via een gediplomeerde docent binnen een omgeving die ontworpen is als leeromgeving, die niveau verhogend werkt, maar niet hoeft te leiden tot een erkend diploma of certificaat.
- Non-formeel type 2 aanbod: Laagdrempelig aanbod. Er is sprake van doelgericht en georganiseerd leren, maar minder gestructureerd en systematisch in vergelijking tot formeel of non-formeel type 1 aanbod. Het is niet gericht op het behalen van een erkend diploma of certificaat en de omgeving is niet per se ontworpen als leeromgeving. Denk bijvoorbeeld aan cursussen in een bibliotheek, wijkcentrum of werkplek.
- Informeel aanbod: Laagdrempelig aanbod. Onbedoeld leren, kan in een georganiseerde leersetting plaatsvinden en ook daarbuiten. Dit leren is vaak deels een 'bijproduct' van andere activiteiten. Denk bijvoorbeeld aan voorleesuren of taalcafés in een bibliotheek.

Sinds 1 september 2022 wordt een deel van het WEB-budget aanbesteed voor formeel en non-formeel type 1 aanbod. De aanbesteding omvat drie thema's, waaronder 1) Opleiding, participatie en werk, 2) Gezondheid en 3) Geld. In alle regiogemeenten is minimaal één aanbestedingsthema actief.

De overige-trajecten vallen buiten de inkoop en worden gesubsidieerd. Dit soort aanbod wordt gefaciliteerd door alle regionale Taalhuizen, en door diverse andere taal- en welzijnspartners. Hierbij zit ook zogenaamd camouflage-aanbod, waarbij het leren van taal verweven is in andere thema's, en waarbij aandacht voor basisvaardigheden niet expliciet als doel wordt genoemd.

De huidige aanbesteding loopt tot en met 31 december 2026. Daarna wordt er opnieuw aanbesteed. Voor de nieuwe aanbesteding werken regiocoördinator, beleidsadviseurs en inkoopadviseurs op basis van resultaten, behoeften en visie. Dit kan leiden tot een aangepast aanbestedingsaanbod.

2. Data en Onderzoek: PIAAC-Cijfers & UNESCO resultaten

Elke tien jaar meet de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) in 31 landen de vaardigheden van volwassenen (16-75 jaar) via het PIAAC-onderzoek (*Programme for the International Assessment of Adult Competencies*). Dit onderzoek brengt de taalvaardigheid, rekenvaardigheid en het probleemoplossend vermogen in beeld.

De laatste landelijke cijfers dateren van december 2024 en laten zien dat er in Nederland inmiddels ruim 3 miljoen volwassenen met beperkte basisvaardigheden zijn, een stijging ten opzichte van 2,5 miljoen bij de vorige meting. Dit komt neer op 22% van de Nederlanders. Andere cijfers zijn²:

Cijfers Nederland

- Van 2,2 miljoen volwassenen (16–65 jaar) heeft 15,9% lage taalvaardigheden, en 15,5% lage rekenvaardigheden.
- 860.000 ouderen (66–75 jaar) hebben beperkte basisvaardigheden.
- Inclusief 76-plussers wordt het totaal geschat op 3,3 miljoen volwassenen.
- Stijging komt vrijwel volledig door mensen met een NT2-achtergrond (+500.000).
- Van de NT2-volwassenen heeft 46% lage taalvaardigheden en 44% lage rekenvaardigheden.
- NT1-doelgroep bleef in absolute aantallen gelijk maar hun aandeel daalde van 57% naar 44%.
- Jongeren (16–24 jaar) scoren relatief goed: 13% heeft lage taalvaardigheden, 11% heeft lage rekenvaardigheden.
- Jongeren in het onderwijs scoren wel steeds slechter dan voorheen op taal- en rekenniveau, en hebben een groter risico om laaggeletterd van school te komen in de toekomst
- Ouderen blijven achter en beheersen slechts 20% van de vaardigheden van een 24-jarige.

De publicatie “*De staat van de Nederlandse Volwasseneneducatie 2024*”, van de UNESCO leerstoel van de Vrije Universiteit Brussel biedt inzicht in het huidige volwassenenonderwijs binnen de 35 arbeidsmarktregio's. Dit laat zien dat vooral vrouwen van 25–55 jaar worden bereikt. Lessen versterken taal, zelfredzaamheid en sociale inclusie. Het verbetert financiële, opvoedkundige en gezondheidsvaardigheden en bestrijdt armoede en eenzaamheid.³ Enkele andere bevindingen zijn:

- Doorstroom naar formeel onderwijs en het beroepsonderwijs is nog beperkt.
- Ruim 54% van de deelnemers verbetert de leesvaardigheid.
- 58% van de deelnemers verbetert de schrijfvaardigheid.
- Deelname aan lessen laat een toename van sociale inclusie en participatie zien
- 53% ervaart een betere beheersing van de financiën, en minimaal 33% ervaart een betere gezondheid.

Accurate **regionale en gemeentelijke cijfers** zijn op het moment van schrijven van dit Regioplan nog niet beschikbaar. Een eerste, ruwe schatting is sinds november 2025 te vinden via basisvaardighedeninzicht.nl⁴. Hierin staat dat 9% van de inwoners van onze regio beperkte basisvaardigheden heeft. Dit percentage is echter een ruwe schatting, en behoeft verdere analyse vanuit onze zijde. Wanneer deze analyse rond is, wordt deze als bijlage toegevoegd.

² [PIAAC-Rapport-online-2024.pdf](#)

³ [https://www.vub.be/sites/default/files/2024-](https://www.vub.be/sites/default/files/2024-06/De%20staat%20van%20de%20Nederlandse%20Volwasseneneducatie%202024_VUB-2.pdf)

[06/De%20staat%20van%20de%20Nederlandse%20Volwasseneneducatie%202024_VUB-2.pdf](https://www.vub.be/sites/default/files/2024-06/De%20staat%20van%20de%20Nederlandse%20Volwasseneneducatie%202024_VUB-2.pdf)

⁴ [BasisvaardighedenInZicht dashboard Nederland](#)

3. Regionale behaalde resultaten

3.1. Reflectie op eerdere doelen

Het laatste regioplan was het *Regioplan Zuid-Holland Centraal 2021-2024*. Hierin stonden de doelen:

De drie doelen van het Regioplan Zuid-Holland Centraal 2021-2024

1. Verminderen van de laaggeletterdheid in 2024
2. Kwaliteit centraal: een passend aanbod voor iedereen
3. Samenwerken om elkaar te versterken

Met de komst van dit nieuwe Regioplan kijken wij terug of de doelen uit het voorgaande plan gehaald zijn. Dit staat in *Resultaten Regioplan Zuid-Holland Centraal 2021-2024*. Deze is als bijlage 1 toegevoegd aan dit Regioplan.

3.2. Resultaten Regionale Monitor

Sinds 2023 vragen wij om WEB-inkoop- en subsidiepartners een monitor in te vullen. Hier vullen zij informatie in over de deelnemers en over het aanbod. Na het eerste proefjaar 2023 is deze verfijnd, en verbeterd ingezet in 2024. De eerste resultaten van de 2024 monitor staan in de *Resultaten Monitor - 2024*. Deze is als onderdeel van bijlage 1 toegevoegd aan dit Regioplan.

4. Regionale doelstellingen

4.1. Doelgroep

Wij richten ons op de doelgroep zoals omschreven in de WEB:

Doelgroep vanuit de WEB:

De doelgroep van de WEB zijn laaggeletterde volwassenen, die niet (meer) inburgeringsplichtig zijn. Formeel is iemand laaggeletterd als zijn/haar/hun niveau onder het eindniveau van het vmbo ligt, te weten onder referentieniveau 2F.

Iedereen die valt onder de doelgroep vanuit de WEB is welkom bij het aanbod van onze regio. Maar met minder budget vanaf 2026 kijken wij bewust naar het aanbod en richten wij actief onze aanpak op:

1. NT1- en NT2-doelgroep; onvoldoende opgeleid met minder kansen in combinatie met laaggeletterdheid en beperkte basisvaardigheden, waardoor zij onvoldoende zelfredzaam zijn.
2. Voor beide doelgroepen geldt dat wij prioriteit geven aan de meest kwetsbare inwoners. Denk hierin aan mensen met beperkte basisvaardigheden in de WW of bijstand, of met aantoonbare problematiek zoals schulden, armoede en gezondheidsproblematiek.
3. We richten ons ook bewust op het gezin en de doelgroep ouders, om zo intergenerationele laaggeletterdheid en bijbehorende problematiek binnen een gezin te doorbreken.
4. We hebben oog voor mensen met een extra uitdaging in het leren van taal, zoals analfabeten. Extra aandacht gaat naar jongeren (18+) die met beperkte basisvaardigheden van school komen.
5. Hoogopgeleide expats, buitenlandse studenten vallen buiten de doelgroep, en worden niet actief benaderd.

4.2. Doelstellingen

Doelstelling vanuit de WEB:

Educatie is gericht op bevordering van de zelfredzaamheid van volwassenen en sluit waar mogelijk aan op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs. Educatie omvat activiteiten op het niveau van het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs.

Op basis van de opgebouwde kennis, lopend educatieaanbod, monitoring en ervaring zien de regiogemeenten kansen voor verdere inclusie, samenwerking, innovatie, kennisversterking en verbeteren van de dienstverlening. Dit heeft geleid tot de volgende regionale doelen:

1. De zes gemeenten van Zuid-Holland Centraal blijven samenwerken:

- Voortzetten van regionale samenwerking.
- Borging van continuïteit door een hernieuwde Samenwerkingsovereenkomst en voldoende tijd/ capaciteit per gemeente via een vaste beleidsmedewerker.
- Lokaal taalketenoverleg of aansluiting bij relevante overleggen in het sociaal domein.
- Heroriëntatie op de doorlopende leerlijn.

2. Focus op doorontwikkeling en innovatie:

- Werk als thema: Verbinden van taal & basisvaardigheden aan werk, werk vinden, werk behouden. Verder ontwikkelen van de werkgeversaanpak.
- Gezin als thema: Ouderbetrokkenheid en gezinsaanpak versterken.
- Aansluiting bij bestaande en nieuwe activiteiten, wetten, ontwikkelingen.
- Datagedreven werken: monitorresultaten en evaluaties als basis voor keuzes in inzet en aanbod.

3. Meer betrekken en inzetten van de doelgroep:

- Inzetten van ervaringsdeskundigen en testpanels.
- Focus in de doelgroep: Specifieke aandacht voor wensen, behoefte en belemmeringen van NT1'ers. Daarnaast oog houden voor diverse doelgroepen met extra uitdagingen. Hierin aandacht voor jongeren met beperkte basisvaardigheden.

4. Bewustwording en werving blijven stimuleren:

- Aandacht voor destigmatisering en continue bewustwording. We werken naar normalisering: Taboe wegnemen en bespreekbaar maken.
- Organiseren van Taalmeterdagen.
- Scholing en kennisdeling onder professionals in het sociaal domein en bij werkgevers.

Hier een uitwerking van de doelen:

1. De zes gemeenten van Zuid-Holland Centraal blijven samenwerken:

- Voortzetten van regionale samenwerking.
- Borging van continuïteit door een hernieuwde Samenwerkingsovereenkomst en voldoende tijd/ capaciteit per gemeente via een vaste beleidsmedewerker.
- Lokaal taalketenoverleg of aansluiting bij relevante overleggen in het sociaal domein.
- Heroriëntatie op de doorlopende leerlijn.

1.a. & 1.b: Wij committeren ons vanuit de wettelijke taak die wij hebben, via dit Regioplan en een Samenwerkingsovereenkomst aan voortzetting van de regionale samenwerking. Dit maakt kennisdeling mogelijk, helpt een succesvolle aanpak breder te dragen en helpt de regiogemeenten meer te bereiken dan alleen. We zien het belang van voldoende werkuren op dit onderwerp en gemeenten zorgen voor voldoende inzet om dit tot een succes te maken.

Wij gaan tegemoetkomen aan de behoefte van partners om de regionale betrokkenheid te versterken. Hoewel er al regionale Taalhuissessies en kennissessies plaatsvinden, is er een wens om intensievere bijeenkomsten te organiseren, om het onderlinge contact te versterken en de betrokkenheid van alle partijen verder te vergroten.

1.c & 1.d. Gemeenten en Taalhuizen kunnen dit niet alleen; een sterk netwerk is essentieel. De afgelopen jaren is dit netwerk opgebouwd, maar verdere versterking is nodig om een doorlopende leerlijn te bieden - zeker nu de focus breder ligt op basisvaardigheden en zelfredzaamheid. We werken actief met Taalhuizen, welzijnsorganisaties, scholen en andere partners. Daarbij wordt ingezet op een stevige positie van het Taalhuis richting (nieuwe) (inkoop)partners. Er wordt aansluiting gezocht bij relevante overleggen in het sociaal domein ter bevordering van integrale samenwerking,

gezien de bredere problematiek waarmee mensen met lage basisvaardigheden vaak te maken hebben.

Het Taalhuis is een centrale schakel in de doorverwijzing en netwerkvorming, wat extra belangrijk is nu de aanpak breder is dan alleen laaggeletterdheid. Stichting Lezen en Schrijven blijft een ondersteunende partner voor de Taalhuizen, de gemeenten en hun educatienetwerk.

Stichting Lezen en Schrijven

Met een instellingssubsidie van OCW ondersteunt Stichting Lezen en Schrijven (hierna LES) regio's bij de aanpak van beperkte basisvaardigheden. LES sluit aan bij de koers die gemeenten bepalen, adviseert om tot een duurzame aanpak te komen, helpt met toegankelijke dienstverlening en communicatie, en deelt kennis en praktijkvoorbeelden. LES werkt actief samen met (taal)partners, onder meer via kennissessies en Taalhuisbijeenkomsten, in opdracht van gemeenten of regio's.

2. Focus op doorontwikkeling en innovatie:

- a. Werk als thema: Verbinden van taal & basisvaardigheden aan werk, werk vinden, werk behouden. Verder ontwikkelen van de werkgeversaanpak.
- b. Gezin als thema: Ouderbetrokkenheid en gezinsaanpak versterken.
- c. Aansluiting bij bestaande en nieuwe activiteiten, wetten, ontwikkelingen.
- d. Datagedreven werken: monitorresultaten en evaluaties als basis voor keuzes in inzet en aanbod.

2.a. Het PIAAC-onderzoek laat een sterke relatie zien tussen beheersing van basisvaardigheden en arbeidsmarktpositie. Zo is slechts 57% van de mensen met beperkte taalvaardigheid aan het werk. Er is een duidelijk verband tussen arbeidsmarktpositie en het beheersen van basisvaardigheden.⁵ Willen mensen langer, beter of überhaupt mee doen op de arbeidsmarkt, dan blijken taal-, reken-, digitale- en zelfredzame vaardigheden onmisbaar. Uit UNESCO-publicaties blijkt dat structurele samenwerking met werkgevers en partners in het domein werk en inkomen nog beperkt van de grond komt.⁶ Wij zien en erkennen de grote uitdaging om dit aan te pakken, maar vinden dit thema dusdanig belangrijk dat wij hier mee aan de slag gaan.

De regio wil de verbinding met het arbeidsmarktdomein versterken, omdat betere basisvaardigheden de kans op werk vergroten, behoud van werk ondersteunen en ontwikkeling op de werkvloer bevordert. Voor gemeenten is dit van belang om inwoners duurzaam uit de bijstand of WW te begeleiden en maatschappelijke kosten te verlagen.

Om dit te bereiken, zorgt de regio voor voldoende formeel aanbod met aandacht voor het thema werk, opleiding en participatie. Ook werken wij samen met het Regionale Werkcentrum⁷, Taalhuizen en andere partners om het aanbod zichtbaarder te maken, kennis te vergroten en de overgang van leren van basisvaardigheden naar (uiteindelijk) werk te versoepelen. Daarnaast kijken wij verder naar andere mogelijke partners op het gebied van werk, zoals bijvoorbeeld Leerwerkbedrijven.

2.b. Wij versterken ouderbetrokkenheid en de gemeentelijke gezinsaanpak. Er is een duidelijke link tussen de basisvaardigheden van kinderen en het opleidingsniveau, taalvaardigheid en migratieachtergrond van ouders. Ouders spelen een cruciale rol: een stimulerende thuisomgeving met voldoende basisvaardigheden van ouders beïnvloeden direct de kansen van hun kinderen. Om

⁵ [PIAAC-Rapport-online-2024.pdf](#)

⁶ https://www.vub.be/sites/default/files/2024-06/De%20staat%20van%20de%20Nederlandse%20Volwasseneneducatie%202024_VUB-2.pdf

⁷ [Werkcentrum Zuid-Holland Centraal](#)

intergenerationele laaggeletterdheid te doorbreken ondersteunen we ouders bij het verbeteren van hun eigen vaardigheden, zodat zij zichzelf én hun kinderen betere kansen geven. Samen met partners ontwikkelen we gezinsgericht aanbod en benutten we vindplaatsen zoals scholen, waarbij de (taal)ontwikkeling van het kind een belangrijke ingang vormt naar de ouder. Hierin nemen wij ook jongeren mee die steeds vaker laaggeletterd van school komen.

2.c. We sluiten aan bij bestaande wetten, initiatieven en samenwerkingen, zoals de nieuwe wet *Van school naar duurzaam werk* (per 1 januari 2026; gericht op jongeren tot 27 jaar), Regionale Werkcentra (geopend in 2025), lokale 18+ overleggen, armoede- en schuldhelpverlening en het LLO-collectief (Leven Lang Ontwikkelen). Voor dit LLO-collectief wordt momenteel een subsidieaanvraag gedaan door Leerwerkbedrijf De Binnenbaan en andere regionale onderwijspartners. Bij toekenning sluiten we hierop aan.

In gemeenten zijn daarnaast vele ontwikkelingen op het gebied van het versterken van de sociale basis om de druk op de zorg te verminderen (IZA), het verbinden van het sociale domein en het onderwijsdomein (LEA), en het versterken van de positie van bibliotheken (subsidie bibliotheken). Hier werken wij toe naar aansluiting om kansen optimaal te benutten vanuit een integrale samenwerking.

Wij onderschrijven het belang van een verkenning van nieuwe en bestaande (overlappende) programma's en subsidies die onze doelgroep bereiken, en zoeken daarbij naar (financiële) mogelijkheden om de inzet breder te dekken dan uitsluitend via het WEB-budget.

2.d. Sinds 2023 is de regionale monitor actief. Deze bevat vooral demografische gegevens en informatie over het aanbod, aangeleverd door partners, zodat we inzicht krijgen in onze deelnemers en de inzet van budget. We onderscheiden drie monitoren: formeel, non-formeel type 1 en 2, en informeel aanbod. Het informele aanbod is laagdrempelig en om het toegankelijke karakter van het aanbod voor deelnemers te behouden, wordt hier vooral het aantal deelnemers geregistreerd. Bij non-formeel type 1 en 2 is meer informatie beschikbaar, zoals deelnemersachtergrond en doorverwijzingen. De formele monitor bevat de meest uitgebreide gegevens, van herkomst tot voortgang, niveau en behaalde resultaten. Naarmate de monitor langer draait en de dataset groeit, ondersteunt deze ons steeds beter bij keuzes rond inzet en aanbod.

De komende jaren sturen we sterker op kwaliteit, met focus op indicatoren zoals het bereiken van de juiste doelgroep en een goede doorverwijzing voor een doorlopende leerlijn. Dit meten we via de regionale monitor en een aangescherpte, verplichte eindevaluatie. We sturen op een beter inzicht in de effectiviteit van de werving, het bereik van de NT1-doelgroep en in hoeverre doorverwijzing leidt tot vervolgonderwijs of andere resultaten, zoals (vrijwilligers)werk of een opleiding.

Werving op specifieke doelgroepen krijgt prioriteit, met extra aandacht voor moeilijk bereikbare NT1'ers, gezinnen, jongeren en inwoners met multiproblematiek. We werken aan het hele proces van opsporing tot motivering en deelname en gebruiken de inzichten om het aanbod scherper en doelgerichter te maken.

3. Meer betrekken en inzetten van de doelgroep:

- a. Inzetten van ervaringsdeskundigen en testpanels.
- b. Focus in de doelgroep: Specifieke aandacht voor wensen, behoefte en belemmeringen van NT1'ers. Daarnaast oog houden voor diverse doelgroepen met extra uitdagingen. Hierin aandacht voor jongeren met beperkte basisvaardigheden.

3.a. Ervaringsdeskundigen zijn mensen die zelf moeite hadden met lezen, schrijven of rekenen, maar via educatie hun basisvaardigheden hebben verbeterd. Hierdoor zijn zij zelfredzaam en doen zij weer mee in de maatschappij. Zij weten uit eigen ervaring wat nodig is om die eerste stap naar leren te zetten na jaren van schaamte, en zijn daardoor een waardevol voorbeeld voor anderen.

Wij werken toe naar het actief inzetten van ervaringsdeskundigheid. Ervaringsdeskundigen kunnen ingezet worden bij bijvoorbeeld het verbeteren van gemeentelijke communicatie (begrijpelijke taal testen en doorvoeren), het vergroten van bewustwording, het zichtbaar en invoelbaar maken van de impact van laaggeletterdheid. Ervaringsdeskundigen kunnen ons helpen met het verbeteren van de leerpaden om zo inwoners voldoende basisvaardigheden te leren en volwaardig mee te laten doen.

We starten met inzet via bestaande ervaringsdeskundigheidsorganisaties en onderzoeken de mogelijkheid tot een eigen regionaal ervaringsdeskundigheidspanel. Lokale ervaringsdeskundigen kunnen gericht inspelen op de situatie in hun gemeente, kennen de mogelijke vindplaatsen van de (NT1) doelgroep en helpen mensen daadwerkelijk in beweging te komen. Hun inzet is bovendien tweezijdig waardevol: zij dragen bij aan beleid én ervaren zelf meer eigenwaarde en werkervaring.

3.b. Het bereiken van de ongeveer 800.000 laaggeletterde NT1'ers in Nederland blijft een landelijke uitdaging. Regionale en lokale NT1 cijfers worden – wanneer beschikbaar – toegevoegd als bijlage aan het Regioplan. Maar zowel regionaal als landelijk geldt dat deze doelgroep niet vanzelf de weg naar het educatieaanbod vindt. Schaamte en taboe voor het niet goed beheersen van de 'eigen taal' spelen hierbij een grote rol. Wij hebben extra aandacht voor jongeren met beperkte basisvaardigheden. Jongeren – zowel NT1 als NT2 – komen steeds vaker laaggeletterd van school. Het tijdig signaleren en inzetten op interventies voor deze doelgroep kan voorkomen dat deze doelgroep met beperkte basisvaardigheden in de toekomst onvoldoende kunnen participeren en bijdragen in werk en maatschappij.

Onze focus ligt op het opsporen van NT1'ers. Dit doen we met partners zoals Stichting Lezen en Schrijven, Taalhuizen en collega's uit het sociaal domein. We werken aan een samenhangend traject van werving, screening, doorverwijzing en lessen. Daarbij maken we gebruik van interventies zoals Taalmeterdagen (zie doel 4.b) en trainingen om professionals en vrijwilligers te versterken in het aanspreken van NT1'ers en het ontwikkelen van schrijfvaardigheden voor deze doelgroep.

Voor overige doelgroepen zoals analfabeten werken wij toe naar passend aanbod met gediplomeerde docenten. Daarbij letten we op de leerbaarheid van de deelnemers. Mocht deze onvoldoende zijn, betrekken we de partners voor doorverwijzing naar ander aanbod waarbij taalonderhoud en activatie van deelnemers centraal staat.

4. Bewustwording en werving blijven stimuleren:

- a. Aandacht voor destigmatisering en continue bewustwording. We werken naar normalisering: Taboe wegnemen en bespreekbaar maken.
- b. Organiseren van Taalmeterdagen.
- c. Scholing en kennisdeling onder professionals in het sociaal domein en bij werkgevers.

4.a & 4.b. We zetten in op bewustwording en destigmatisering via kennisactiviteiten en campagnes. We werken actief aan het onderwerp bespreekbaar maken en normaliseren zodat mensen weten dat ze zich niet hoeven te schamen, want dit belemmert deelname. Hierbij betrekken wij actief de gemeentelijke communicatieafdelingen en/of communicatiekanalen.

We organiseren in onze gemeenten Taalmeterdagen gericht op inwoners uit het gemeentelijk uitkeringsbestand. Hier toetsen wij de basisvaardigheden. Taalmeterdagen hebben als positief effect dat ook inwoners met een NT1-achtergrond worden bereikt; de meest moeilijk bereikbare doelgroep.

4.c. We investeren in scholing en kennisdeling voor professionals. Veel gemeentepersoneel heeft direct of indirect contact met inwoners met beperkte basisvaardigheden. We trainen in het herkennen en signaleren, zodat gemeentepersoneel laaggeletterdheid beter herkent, het juiste gesprek voert en inwoners naar passend aanbod kan verwijzen.

5. Financiën en toekomst

5.1. WEB en DU

De regio ontvangt jaarlijks een WEB-Rijksbijdrage in de vorm van een Speciale Uitkering (SPUK) voor educatietrajecten. Ter verheldering hier de toegekende WEB-budgetten voor de regio ZHC van de afgelopen jaren:

- 2024: € 1.815.967 (inclusief tussentijdse bijstelling loon- en prijsstijgingen)
- 2025: € 2.098.824 (inclusief tussentijdse bijstelling loon- en prijsstijgingen)
- 2026: € 1.722.746 (exclusief tussentijdse bijstelling loon- en prijsstijgingen)

Voor het uitvoeren van deze wettelijke taak krijgt de regio daarnaast een decentralisatie-uitkering (DU). Deze wordt besteed aan de uitvoering van coördinerende en faciliterende taken, zoals de inzet van de regiocoördinator en activiteiten gericht op kennisdeling en bewustwording. Ter verheldering, hier de toegekende DU-budgetten voor de regio ZHC van de afgelopen jaren:

- 2024: € 146.684
- 2025: € 160.505
- 2026: € 123.522 (o.v.b. definitieve toekenning OCW)

5.2. Toekomst

De toekomstige financiering van het WEB-budget en de decentralisatie-uitkering is nog onzeker. Er is een efficiencykorting doorgevoerd per 2026 op het WEB-budget, wat leidt tot minder geld voor de aanpak. Ook over de voortzetting en hoogte van de DU bestaat nog onduidelijkheid.

De Kamerbrief *Versterking basisvaardigheden volwassenen vanaf 2025* bevat belangrijke aanbevelingen voor de toekomst van de financiering. De staatssecretaris pleit voor:

- Voldoende financiering voor gemeenten om hun regierol te versterken, aanbod op maat te bieden en continuïteit in de aanpak te waarborgen.
- Een structureel WEB-budget, vanaf 2026 landelijk ongeveer € 85 miljoen per jaar.
- Decentralisatie-uitkering van € 5 miljoen per jaar tot en met 2028 voor regionale coördinatie.
- Voortzetting van instellingssubsidies aan o.a. Stichting Lezen en Schrijven, het Expertisepunt Basisvaardigheden en de inzet van ervaringsdeskundigen.

Daarnaast wordt een wijziging verwacht in de financieringssystematiek, van een Specifieke Uitkering (SPUK) naar een Bijzondere Fondsuitkering (BFU). Deze wijziging vereist aanpassing van de Wet financiële verhoudingen en wordt op zijn vroegst in 2028 verwacht.

Het is aannemelijk dat er tijdens de looptijd van dit Regioplan financiële wijzigingen optreden. Als dit voorvalt, dan zullen de portefeuillehouders en beleidsmedewerkers van de zes regiogemeenten opnieuw bekijken of en hoe dit vorm te geven. De wens blijft wel om regionaal samen te werken ondanks mogelijke wijzigingen in de aanpak.

6. Tot slot

Dit Regioplan benadrukt de blijvende urgentie van de opgave. Ongeacht landelijke ontwikkelingen en onduidelijkheden, blijft de regio investeren in volwassenen met beperkte basisvaardigheden via een structurele aanpak. De ambitie is om verder samen te werken aan het versterken van taal-, reken- en digitale vaardigheden van volwassenen, het bereiken van meer inwoners en te blijven investeren in kwaliteit en samenwerking. De regionale doelen vormen daarbij onze leidraad.

6.1. Bijdragende organisaties en regiogemeenten

Velen van onze partners hebben meegewerkt aan het in beeld brengen van waar wij als regio naar toe willen, waar we nog kansen zien en hoe wij deze kunnen bereiken. Wij danken:

Educatiepartners
Bibliotheek Oostland/ Taalhuis – Pijnacker-Nootdorp & Lansingerland
Bibliotheek aan de Vliet – Leidschendam-Voorburg
Bibliotheek Voorschoten-Wassenaar – Voorschoten & Wassenaar
Bibliotheek Forum/ Taalhuis – Zoetermeer
Stichting Piëzo – Zoetermeer
Stichting Ecoware – Zoetermeer & Lansingerland
Particimeer – Leidschendam-Voorburg
Stichting Woej – Leidschendam-Voorburg
Foxtaal – Leidschendam-Voorburg
Taalpartners – Zoetermeer
Cultuurhappen – Zoetermeer
TopTaal – Regio Zuid-Holland Centraal
NLTraining – Regio Zuid-Holland Centraal
Beleidsambtenaren regiogemeenten
Gemeente Lansingerland
Gemeente Leidschendam-Voorburg
Gemeente Pijnacker-Nootdorp
Gemeente Voorschoten
Gemeente Wassenaar
Gemeente Zoetermeer
Regio Zuid-Holland Centraal (middels Regiocoördinator)
Adviesorganisaties
Stichting Lezen en Schrijven
Divosa & coördinatoren aanpak Basisvaardigheden contactgemeenten

6.2. Opbrengsten

Op 25 september 2025 vond een bijeenkomst plaats met diverse regionale beleidsambtenaren en educatiepartners over de gewenste richting voor de visie en doelen. Besproken werden de geleerde

lessen van de afgelopen jaren en de lopende aanbesteding. De sessie werd voorafgegaan door een vragenlijst voor WEB-partners.

Op basis van de vragenlijst en de taalpartnerssessie is een duidelijk beeld ontstaan van de behoeften en kansen die partners signaleren. Zowel uit de enquête als de gesprekken met taalpartners en regiogemeenten blijkt een gedeelde wens om de samenwerking te versterken, de nieuwe aanbesteding scherper te formuleren, doelgroepen specifieker te benoemen en gericht te benaderen. Opvallende punten staan in bijlage 2 met naam *Opbrengsten Regionale Taalpartnerssessie Regio Zuid-Holland Centraal - september 2025*.

6.2. Lijst van definities

- NT1: Nederlands als eerste taal. De term verwijst naar volwassenen die Nederlands als moedertaal hebben en naar het lees- en schrijfonderwijs aan deze groep mensen.
- NT2: Nederlands als tweede taal. De term verwijst naar volwassenen die een andere taal dan Nederlands als moedertaal hebben en naar het Nederlandse-taalonderwijs aan anderstaligen inwoners.
- Analfabeet: mensen die analfabeet zijn kunnen niet lezen of schrijven. Dit kunnen zowel Nederlandstaligen als anderstaligen zijn. Analfabetisme is niet hetzelfde als laaggeletterdheid.
- Laaggeletterd: mensen die laaggeletterd zijn kunnen wel lezen en schrijven, maar op een zeer laag niveau. Laaggeletterden hebben daarnaast vaak moeite met rekenen en digitale vaardigheden.
- Basisvaardigheden: onder basisvaardigheden worden niet alleen taal- maar ook rekenvaardigheden en digitale vaardigheden geschaard. Ook spreken wij hier van voldoende zelfredzaam zijn.
- Formele trajecten/ formeel leren: Bij formeel leren werkt de deelnemer toe naar een certificaat of diploma, wordt de deelnemer begeleid door een gediplomeerde docent en wordt de voortgang systematisch bijgehouden door middel van een intake en toetsen. Het formele deel van onderwijs aan laaggeletterde volwassenen vindt plaats binnen een omgeving die ontworpen is om te leren.
- Non-formeel type 1 trajecten/ leren: Systematisch, doelgericht en gestructureerd leren via een gediplomeerde docent binnen een omgeving die ontworpen is als leeromgeving, die niveau verhogend werkt, maar niet hoeft te leiden tot een erkend diploma of certificaat.
- Non-formeel type 2 trajecten/ leren: Laagdrempelig aanbod. Er is sprake van doelgericht en georganiseerd leren, maar minder gestructureerd en systematisch in vergelijking tot Formeel leren of Non-formeel type 1. Het is niet gericht op het behalen van een erkend diploma of certificaat en de omgeving is niet per se ontworpen als leeromgeving. Denk bijvoorbeeld aan cursussen in een bibliotheek, wijkcentrum of werkplek.
- Informele trajecten/ leren: Laagdrempelig aanbod. Onbedoeld leren, kan zowel in een georganiseerde leersetting plaatsvinden als daarbuiten. Dit leren is vaak deels een 'bijproduct' van andere activiteiten.
- Camouflage-aanbod: lesaanbod waarbij aandacht voor basisvaardigheden niet expliciet als doel wordt genoemd. Het leren van taal is verweven in andere thema's. Dit kan zowel in non-formele als in informeel lesaanbod aangeboden worden.
- Taalmeter: Stichting Lezen en Schrijven heeft de taalmeter ontwikkeld. Het is een online-instrument waarmee binnen korte tijd duidelijk wordt of iemand mogelijk moeite heeft met lezen en schrijven. De taalmeter bestaat uit diverse meerkeuzevragen. De uitslag wordt met de klant besproken en, als gewenst, bekijken zij hoe het taalniveau eventueel verbeterd kan worden door middel van beschikbaar lesaanbod.